

Список використаних джерел

1. Закон УРСР №8312- XI від 28.10.1989 “Про мови в Українській РСР”. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T831200.html
2. Кучма Л. Д. “Україна-не Росія”. Переклад з рос. на укр. Ірина Пащенко, Олександр Руденко-Десняк. URL: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1024731>.
3. Указ Президента про Концепцію державної мовної політики URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>.
4. Закон “Про засади державної мовної політики”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>.
5. Українська правда. “Законопроект про мову приймали “мертві душі” 06.06.2012. <https://www.pravda.com.ua/news/2012/06/6/6966094/>
6. Уніан. “Експерти розкритикували Закон Ківалова-Колесніченка вщент”. 23.09.2011. URL: <https://www.unian.ua/culture/545964-zakonoprojekt-kivalova-kolesnichenka-eksperti-rozkritikuvali-vschent.html>.
7. Левко Лукьяненко. “Мовний закон” розколює суспільство” URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5861J6RbTrE>.
8. Проект Закону “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994
9. Ірина Фаріон про загрозу мовного законопроекту 5670-д. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994.

Канахівська Л.

студентка I курсу юридичного факультету

Тернопільського національного економічного університету

Науковий керівник: д.і.н., професор кафедри

теорії історії держави і права ТНЕУ Грубінко А.В.

ХРИСТИЯНСЬКА ПРАВОВА ТРАДИЦІЯ ЯК КАТЕГОРІЯ ТЕОРІЇ ПРАВА

Розвиток українського суспільства як демократичної системи значною мірою залежить від глибини теоретичного осмислення явищ і процесів його багатогранної, суперечливої реальності, в тому числі й духовної. Соціальні зміни у нашій державі, що відбулися впродовж останніх десятиліть, призвели не тільки до ламання багатьох суспільних, політичних, економічних стереотипів, але й до руйнування усталеного світогляду в значній частини громадян. Ці зміни стали поштовхом до пошуку нового сенсу життя, виникнення нових потреб, інтересів, ціннісних орієнтацій. Звідси й необхідність наукового обґрунтування ціннісних основ духовного відродження нації у контексті світової соціокультурної системи, що актуалізує звернення до релігійних цінностей, зокрема християнських.

Християнська релігія була і значною мірою продовжує залишатися вагомим чинником розвитку правових систем держав, які відносять себе до європейської цивілізації.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування християнської правової традиції як категорії теорії права.

У межах статті ми вважаємо за необхідне артикулювати деякі аспекти цього впливу:

а) етичне підґрунтя сучасних права і держави у багатьох моментах має явну орієнтованість на християнські цінності та ідеї. Як приклад можна згадати концепцію суспільного договору, що виражає, зокрема, і етико-правові моменти відносин між людиною і державою, яка у варіанті Дж. Локка у «Двох трактатах про врядування» має прямі відсилання до біблійного тексту, а у Ж.-Ж. Руссо у «Суспільному договорі» містить приховані паралелі з старозавітним союзом між Богом та його народом [1, с. 108];

б) християнство, особливо канонічне право, позначилось і на багатьох суто юридичних явищах: нормотворчій техніці, методиках систематизації позитивного права, методології його вивчення та ін. Зокрема, офіційні й доктринальні систематизації у сфері канонічного права вплинули на кодифікації в європейському праві Нового часу [5, с. 187]. Не менш значущим був вплив каноністів на юридичну освіту. Схоластичний метод вивчення права змістив освітні акценти: римський суто практичний підхід був замінений на спроби теоретичного пізнання права як системи, що має базуватися на певних принципах;

в) християнство сприяло рецепції римського приватного права. Як зазначає Т. Вудс, католицька церква відродила для сучасного права римське право. Каноністи XI – XII ст. надихались заново відкритим Зводом Юстиніана. Але вони покращили його, доповнили власними розробками і новаціями та впровадили в європейських суспільствах, які абсолютно забули про ці юридичні тонкощі за довгі роки варварства. Так само канонічне право було джерелом рецепції римського права у його візантійській версії у державах Східної Європи, зокрема і в Україні [1, с. 99];

г) потрібно також ураховувати, що розвиток права сутнісно зумовлений розвитком тих сфер суспільного життя, які право врегульовує. Тому вплив християнства на західне право має також і опосередкований рівень – через вплив на згадані сфери. Ідея політичної влади монарха в її зв'язку з владою Бога, підпорядкованість земного суверена божественному закону вплинула на розвиток інститутів публічного права у сфері здійснення державної влади тощо [4, с. 65].

Правова традиція є досить складною для розуміння юридичною категорією. Попри значну поширеність у літературі, уявлення про змістовне наповнення правової традиції, форми її прояву, співвідношення з іншими правовими явищами залишається досить фрагментарним.

До проблеми, що безпосередньо присвячена аналізу християнської правової традиції як категорії теорії права звертались такі науковці як: Ю. Оборотова, Ю. Лободи, М. Мірошніченко, Г. Гленна, К. Арановського та ін. Праці містять вельми різне трактування природи християнської правової традиції та її ролі у правовій системі.

Так, Ю. Оборотов вважає, що правова традиція становить зв'язок часів, соціальне спадкування.

Ю. Лобода розуміє християнську правову традицію як закономірності розвитку сфери правового буття суспільства і одночасно принцип, ідею і тенденцію розвитку правової складової соціальної організації.

Г. Гленн ототожнює християнську правову традицію з правовою системою, розглянутою в історичному розвитку. Зрозуміти традицію, на його думку, – це

як проглянути фільм, тоді як зрозуміти сучасну правову систему означає побачити кадр із цього фільму [1, с. 111].

Наведені думки демонструють достатню складність теоретичного визначення правової традиції як правого феномену або можливість існування різних варіантів такого визначення, а також велику абстрактність, схематичність і навіть метафоричність спроб запропонувати таке визначення; доводять, що правова традиція не усвідомлюється як певна сутність, її осмислення може бути сутнісним тільки стосовно конкретної традиції, коли здійснюється аналіз джерел такої традиції та її ролі у правовій системі або її елементах.

Правовій системі, як і кожній соціальній системі, властива історичність. Історичність права означає не просто наявність правового минулого, на яке спирається право сьогоднішнє або через яке ми можемо краще зрозуміти сучасний етап буття права.

Дослідник А. Турен пише із цього приводу, що історичність – це не сукупність цінностей, міцно закорінених безпосередньо у центрі суспільства; вона постає як сукупність інструментів, культурних орієнтацій, за допомогою яких сформувалися форми соціальної практики, у тому числі й право [2, с. 83].

Правова система, як система відкрита і реактивна, зумовлює, що ці механізми за походженням мають як внутрішньоправове, так і позаправове походження. Вони постійно творять сучасне право, визначають його зміст і майбутнє.

Історичність християнської правової системи, яка охоплює і світ правових ідей, і світ матеріального буття права, на більш конкретному рівні виявляється у вигляді правових традицій, що в матеріальному аспекті зумовлюють особливості існування якогось правового явища чи правової системи у цілому, а в ідеальному – визначають особливості пізнання і розуміння права, зокрема його цінності для кожного конкретного суспільства або цивілізації.

Через дослідження правових традицій і правової культури досягається розуміння реального впливу права на життя соціуму, його розвиненості не лише на рівні системи позитивного права чи академічних теорій і вчень, а й у вигляді відповідних моделей правової поведінки, укорінених у свідомості індивідів і різноманітних спільнот.

Правова культура і правові традиції, що «супроводжують» культуру, передусім відображають дію, «практику» правового регулятора, його ґенезу і життя як прояву людської активності, форми людських відносин.

Як писав М. Мамардашвілі, культура як така – це здатність практикувати складність і розмаїття життя; саме практика, а не знання є основним для розуміння культури. Запропоноване бачення правової традиції дозволяє артикулювати низку змістовних акцентів у її розумінні [3, с. 491].

Як вже відмічалось, християнську правову традицію не слід сприймати як категорію, що виражає минуле права і у цьому сенсі опонує змінам, прогресу, новаціям. Це розуміння традиції, що є парадигмою Нового часу, схильного до розгляду історії як бо ротьби традиції і модерності, є доволі спірним із багатьох позицій.

Важко уявити, а тим більше знайти конкретний приклад правової (або будь-якої іншої соціальної) системи, яка знаходиться у постійній модернізації і в кожній точці свого буття повністю власний попередній досвід.

Інноваційність християнської правової системи завжди має певне ідеологічне підґрунтя, яким виступає та чи інша традиція, іноді – навіть більш архаїчна, ніж традиція, у боротьбі з якою виникає інновація [1, с. 107].

Отже, одну з потужних традицій у праві становить християнська традиція. Відповідно до визначення правової традиції християнська традиція у праві відображає специфіку правової системи, зумовлену впливом певної релігії на неї. Іншими словами, християнська правова традиція дає можливість побачити, як і якою мірою релігія в усьому розмаїтті її проявів визначила історичний розвиток права того чи іншого суспільства. Кожній християнській традиції у праві властива низка рис, що можуть бути поділені на дві групи: сутнісно-функціональні, а також змістовні.

Відповідно характеристика першої групи рис дає можливість розглянути християнську правову традицію як категорію загальної теорії держави і права. До них ми відносимо:

- 1) момент виникнення християнської традиції;
- 2) наявність специфічних джерел традиції;
- 3) сферу дії традиції;
- 4) чинники поширення традиції;
- 5) експансивний характер традиції та шляхи її експансії.

Момент виникнення християнської правової традиції відображає перетворення релігійного впливу на право з потенційного у реальний [2, с. 82].

Кожна релігія, відштовхуючись від власного розуміння священного, формулює або прагне сформулювати достатньо повну картину світу, в якій би містились відповіді на всі основні питання життя віруючого¹ або, мовою Ю. Габермаса, певна життєва форма була структурована у цілому.

У багатьох релігіях ця картина світу включає також і право та державу як важливі складові суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Вовк, Д. Право і релігія у християнській правовій традиції на постсекуляризованому етапі: онтологічні та антропологічні аспекти. Антропология права: філософські та юридичні виміри (стан, проблеми, перспективи): статті учасників Міжнародного «круглого столу» (м. Львів, 3–5 грудня 2010 р.). Львів: Галицький друкар, 2010. С. 98-111.
2. Вілсон, Б. Соціологія релігії; пер. з англ. М. Хорольської. Х. : Акта, 2002. С. 82–83.
3. Гегель, Г. Философия религии; отв. ред. А. В. Гулыга; пер. с нем. М. И. Левиной. В 2-х т. Т. 1. М.: Мысль, 1976. С. 491.
4. Лукашева, Е. А. Право и мировые религии в формировании цивилизаций Труды ИГПАН. 2009. №3. С. 65.
5. Онофре М. Трактат атеологии; пер. з фр. А. Репи. К. : Ніка-Центр, 2010. С. 186–187.